

МИСТЕЦТВО

ПІДРУЧНИК ДЛЯ 2 КЛАСУ

закладів загальної середньої освіти

навчальна книга®
Богдан

www.bohdan-books.com www.bohdan-digital.com

Пропонуємо Вашій увазі підручник «Мистецтво. 2 клас» автори Островський Володимир Михайлович та Федун Галина Павлівна. Котрий є переможцем у Всеукраїнському конкурсі проектів підручників для початкових класів.

- Підручник «Мистецтво» розроблений відповідно до нового Державного стандарту початкової освіти, що забезпечує реалізацію Концепції Нової української школи, та типових освітніх програм, розроблених під керівництвом О.Савченко та Р.Шияна, за якими будуть навчатися учні 2 класу в новому навчальному році.
- Зміст підручника відповідає типовим освітнім програмам МОН України, розробленим О.Савченко Р. Шияном, охоплює всі змістові лінії Державного стандарту початкової освіти з музичного та образотворчого мистецтва та дозволяє забезпечити цілісність навчального-виховного процесу.
- Авторами враховано вікові особливості другокласників.
Практична спрямованість підручника презентована через цікаві та нестандартні завдання та запитання для учнів.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— виконай завдання

— переглянь відео, послухай музику

— розучуємо пісню

— ритмічні вправи

— заспівай

— намалюй

— ВИГОТОВ

ЗМІСТ

Розділ I.

Зображальні можливості мистецтва

Музичне мистецтво		Образотворче мистецтво
4	Тема 1. Мистецтво в нашому житті	6
8	Тема 2. Зображення природи засобами мистецтва	10
12	Тема 3. Багатство барв навколо нас	14
16	Тема 4. Створюємо настрої засобами мистецтва	18
20	Тема 5. Мистецтво зачаровує	22
24	Тема 6. Мистецтво дивує	26
28	Тема 7. Зображення руху засобами мистецтва	30
32	Тема 8. Мистецтво розважає	34
36	Тема 9. Мистецтво розповідає	38
40	Тема 10. Мистецтво заспокоює	42
44	Тема 11. Душа мистецтва	46
48	Тема 12. Мистецтво в камені та звуках	50
52	Тема 13. Щедрий вечір, добрий вечір!	54
56	Тема 14. Мистецтво розвиває відчуття ритму	58
60	Тема 15. Україна колядує	62
64	Тема 16. Зображальні можливості мистецтва. Урок узагальнення знань	66

Розділ II.

Виразальні властивості мистецтва

Музичне мистецтво		Образотворче мистецтво
68	Тема 17. Мистецтво виражає характер	70
72	Тема 18. Мистецтво виражає душевні почуття	74
76	Тема 19. Емоції в мистецтві	78
80	Тема 20. Розвиток мистецтва	82
84	Тема 21. Чарівні барви весни	86
88	Тема 22. Виразальні якості темпу	90
92	Тема 23. Динаміка в мистецтві	94
96	Тема 24. Виразальні якості тембру (кольору)	98
100	Тема 25. Лад у мистецтві	102
104	Тема 26. Що може виражати мистецтво	106
108	Тема 27. Мистецтво виражає внутрішній світ людини	110
112	Тема 28. Виразальні можливості народних інструментів народних інструментів	114
116	Тема 29. У світі музичних інструментів	118
120	Тема 30. Чарівна мова мистецтва	122
124	Тема 31. Подорож у Країну виразальних засобів мистецтва	126
128	Тема 32. Крокуємо рідним краєм	130
132	Тема 33. Танець у мистецтві	134
136	Тема 34. Зображальні та виразальні властивості мистецтва Урок узагальнення знань	138
	Пісенний додаток	140

- Як організувати процес навчання так, щоб учні полюбили мистецтво, пізнали його таємниці? Суттєвою допомогою вчителю в цьому стане підручник. Саме тому автори кожен урок ретельно продумали, цікаво й пізнавально для учнів висвітлили кожен тему.
- Структура підручника проста і зручна для сприйняття. Кожна тема охоплює зміст 2 уроків – музичного та образотворчого мистецтва.
- Кожен урок, представлений у розгортці, полегшує процес роботи другокласників, є доцільним і зручним.

Розділ I. Зображальні можливості мистецтва

Тема 1 Мистецтво в нашому житті

Музичне мистецтво розповідає про життєві події, зображає явища природи, рух, шум вітру, виражає емоційний стан людини музичними звуками.

Послухаємо невеличкі музичні твори Михайла Степаненка:

а) «Скривдили»;

б) «Дражнилка».

Що можна сказати про ці музичні твори? Вони однакові за змістом? Що їх різнить?

Як за допомогою музичних звуків автор передав зміст?

Розгляньте малюнки.

Якою музикою можна зобразити спів соловейка? Яка музика може передати біг коней?

Тема 1

Мистецтво в нашому житті

Образотворче мистецтво зародилося ще в первісному суспільстві. Про це свідчать малюнки на стінах печер, різьблення на кістці та камені, ритуальні танці.

Наскельний малюнок

Твори образотворчого мистецтва оточують нас. Це картини, ілюстровані книги, афіші, етикетки й упаковки для різноманітних товарів, листівки, скульптури, розписаний посуд, вишивки, килими...

М. Кафтан.
Кошеня

Пам'ятник С. Крушельницькій
у Тернополі

В. Якубовський.
Обкладинка книжки

Сама назва «образотворче мистецтво» вказує: це мистецтво, що «творює образи», які ми можемо бачити очима.

Подумайте, чим саме твори образотворчого мистецтва відрізняються від звичайних фотографій.

Розділ I. Зображальні можливості мистецтва

Тема 1 Мистецтво в нашому житті

- Музичне мистецтво розповідає про явища природи, рух, шум, виражає стан душі та зображає характер.

а) «Скривдили»;

б) «Дразнилка».

- Учні знайомляться, як автор музики зобразив два різні характери. А виконання ритмічної вправи, побудованої на тексті пісні, забезпечує повторення як тривалість звуків, так і підкреслює характер змісту слів.

Пригадайте, як записують тривалі та короткі звуки, та виконайте ритмічну вправу.

| □ | □   □   □ | |
 Ра-но, ра-не-сень-ко вста-ну, як ні – ко-ли,
 | □ | □   □   □ |
 зай- чи- ки со- няч-ні гра- ють у вік-ні.
 | □ | □   □   □ | |
 Так ме-ні ве-се-ло, бо і-ду до шко-ли
 □   □ | | | | |
 і спі- ва-ю ра-діс-ні піс-ні.

● Розучування пісні «Учімся» звучить як настанова на майбутнє.

Розучуємо пісню.

Учімся

Слова О. Поповича

Музика С. Якубовича

Минули вільні днини,
Настав науки час.
І знову дзвоник срібний
До школи кличе нас.

Кидаймо всю забаву —
І з Богом в добру путь.
До школи поспішаймо,
Де нас науки ждуть.

Хоч легко й безтурботно
Минають дні у грі,
Та треба нам учитись
Збирати скарб в умі.

Кого застане старість
Неукою в пітьмі,
Тому на світі мовби
Без хліба узимі.

Про що розповіла нам пісенька?

Тема 1

Мистецтво в нашому житті

- Подача нового матеріалу супроводжується лаконічними поясненнями та схемами чи малюнками.
- Образотворче мистецтво – мистецтво, що творить образи які ми можемо бачити.
- Творчість художника дає можливість висловити свої думки та почуття на картині.
- Тема уроку знайомить учнів, як і коли зародилось мистецтво.

Образотворче мистецтво зародилося ще в первісному суспільстві. Про це свідчать малюнки на стінах печер, різьблення на кістці та камені, ритуальні танці.

Наскельний малюнок

Тема

1

Мистецтво в нашому житті

- Взірці картин допомагають учням осягнути і зрозуміти тему уроку.

М. Кафтан.
Кошеня

Пам'ятник С. Крушельницькій
у Тернополі

В. Якубовський.
Обкладинка книжки

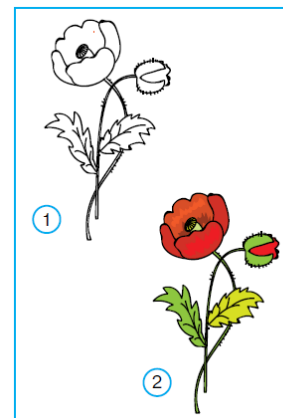
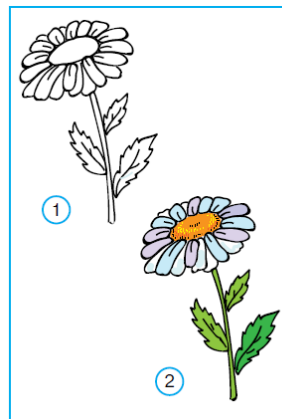
- А виконання малюнків учнями закріплюють поданий матеріал.

Л. Поворозник. Маки

М. Кафтан. Троянди

Зображення природи засобами мистецтва

- Поглиблює пізнавальний процес того, як пов'язане музичне мистецтво з природою звуків.
- Прослуховування музики Едварда Гріґа «Ранок» дає можливість чітко відчувати стан природи, зображений за допомогою музичних інструментів.
- А завдання зобразити у зошиті ранкову пору направляє учнів у світ мистецтва і кольорових барв, що і поєднує мистецтво музичне та образотворче.

Уявіть собі ранкове пробудження землі, коли сходить сонечко. Прочитайте цей віршик.

Сонце рано-вранці встало,
Росами умилося,
Небеса розмалювало,
Сяйвом заіскрилося.

Послухаємо музику Едварда Гріґа, яку автор так і назвав — «Ранок». У цьому творі стан природи зображено за допомогою музичних інструментів симфонічного оркестру.

Тема

2

**Зображення природи
засобами мистецтва**

- В образотворчому мистецтві поглиблюють розуміння та сприйняття теми і допомагають учням казково і водночас правдиво зображати світ так, як вони його сприймають.

Розпізнай твори мистецтва серед поданих ілюстрацій.

В. Поворозник. Зникаючий Тернопіль

Річка Прут. Фото

Тема 2

Зображення природи засобами мистецтва

- Джерелом натхнення в художників завжди була природа, а виконання учнями простих зображень допомагає сприймати образи природи, навчає різними засобами мистецтва зображати дійсність.

Розгляньте картини. Як художники зобразили яблуні? Що допомагає їм казково та водночас правдиво зображати світ?

К. Малевич. Яблуня в цвіті

О. Кваша. Одна моя знайома яблуня

Завітаймо до майстерні художника-живописця. Розгляньте, якими пензлями він користується.

Намалюйте яблуню тієї пори року, коли у вас день народження.

Багатство барв навколо нас

- Ця тема у музичному мистецтві дає можливість учням увійти в глибину музичного твору, який зобразив композитор різними засобами виразності – мелодією, темпом, гучністю та технікою виконання.
- Прослуховуючи музичний твір Антоніо Вівальді «Осінь», учні поринають в чарівні звуки музики, які характеризують осінню пору, а споглядання репродукції картини «Осінь» доповнює уяву учнів.

Чи передає ця музична замальовка природи стан душі людини, яка милується красою осінньої пори?

Й. Секереш. Осінь

- Музичне мистецтво за допомогою різних музичних звуків може створити безліч образів, передати настрій та почуття, а виконання вокальної вправи нагадує учням про різні за висотою звуки та їх тривалості.

Виконаємо поспівку, називаючи ноти, а потім — словами.

Багатство барв навколо нас

- Пісня «Кращі друзі на землі» завершує та доповнює тему уроку і своїм характерним виконанням підкреслює, що жодна осіння пора не може засмутити вірних друзів.

Розучуємо пісню.

Кращі друзі на землі

Слова і музика Наталі Май

Ми удвох по вулиці йдемо,
Парасольку разом несемо.
Дощик крапає дарма,
Тільки суму в нас нема —
Ми удвох по вулиці йдемо.

Двічі

Ми удвох по вулиці йдемо
І в калюжах зовсім бредемо.
Мокрі ноги — не біда,
Що у чоботах вода,
Ми удвох по вулиці йдемо.

Двічі

Ми удвох обійдем цілий світ,
Разом в космос підемо в політ,
Кращі друзі на землі
І нічого, що малі —
Ми найкращі друзі на землі.

Двічі

Тема

3

Багатство барв навколо нас

- В образотворчому мистецтві знайомить учнів з наукою про кольори і кольорознавство та поділ основних кольорів на дві групи, теплі і холодні кольори.

Пригадайте, які кольори називають теплими, а які — холодними.

Теплі кольори нагадують колір сонця, вогню, того, що в природі справді дає тепло (червоний, жовтий, оранжевий).

Холодні кольори асоціюються з чимось справді холодним — кригою, снігом, водою, місячним сяйвом (синій, блакитний, зелений, фіолетовий).

Тема

3

Багатство барв навколо нас

- Репродукції картин різних авторів дають можливість відчувати подих цих кольорів.
- Доповнюють тему уроку віршовані тексти, а для закріплення теми учні малюють пейзаж або листочки осінньої пори за власним вибором.

Поміркуйте, в якому пейзажі переважають теплі, а в якому — холодні кольори та їхні відтінки.

Л. Поворозник. Дорога в осінь

М. Сапатюк. Зима

Тема

3

Багатство барв навколо нас

Осінь краса надихає й поетів намалювати свої картини, але не фарбами, а словами. Прочитайте вірш Галини Федун.

Одягнула осінь в різнобарвні шати
і стрункі берізки, і дуби крилаті.
Не жаліла фарби на осики й клени.
Лиш ялинки й сосни, як завжди, зелені.

Жовті й пурпурові кольори змішала,
всі кущі уміло перефарбувала.
Восени природа манить всіх красою.
Недаремно осінь зветься золотою.

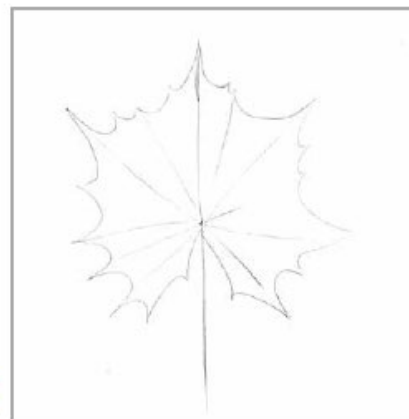

Розгляньте уважно зображення осінніх листочків. Поста-
райтесь впізнати, з якого вони дерева чи куща. Допоможе
вам вірш.

Намалюйте кленовий листочок фарбами за зразком.

1

2

Тема 7

Зображення руху засобами мистецтва

- Тема допоможе учням при аналізі, інтерпретації та оцінюванні інформації в матеріалі, що прослуховується на уроці – а саме «Політ джмеля» М. Римського-Корсакова з опери «Казка про царя Салтана».

Послухаємо музику Миколи Римського-Корсакова «Політ джмеля» з опери «Казка про царя Салтана».

Чи звернули ви увагу на те, з якою майстерністю струнна група оркестру зображає політ джмеля? У якому темпі прозвучала музика? А може, ви впізнали звучання музичного інструмента, на якому виконувався музичний твір?

Тема 7

Зображення руху засобами мистецтва

- Учні характеризують музичний твір і наводять ще й інші приклади зображення руху в мистецтві, а ритмічна вправа доповнює пояснення руху.

Чи можна такою вправою передати рух учнів на уроці фізкультури?

У цій вправі з'явився новий знак Z (пауза).

Пауза — знак мовчання. Вказує на те, що у цьому місці потрібно промовчати.

Зображення руху засобами мистецтва

- Хвилинка для відпочинку, що подана в підручнику віршованим текстом, поєднує всі види діяльності на уроці і підводить до виконання пісні «Ой заграйте, дударики».

Хвилинка для відпочинку

В класі робимо зарядку,
адже звикли до порядку:
то киваєм головою,
то притупуєм ногою,
руки вгору, руки вниз,
всі присіли, піднялись!
Спершу ми попрацювали,
потім пісню заспівали –
голосно, щоб всі почули,
про дудариків-гуцулів!

Ой заграйте, дударики

Слова В. Панченка

Музика А. Філіпенка

Ой заграйте, дударики,
молоді гуцули,
так, щоб танець-увиванець
полонини чули.

Ой заграйте, дударики,
на дудах кленових,
бо приємно танцювати
в кептариках нових.

Ой заграйте, дударики,
а я заспіваю.
Хай злітає наша пісня
над Карпатським краєм.

- Висновок по темі учні зроблять самі.

Тема

7

Зображення руху засобами
мистецтва

- Зображення руху в образотворчому мистецтві подано у підручнику різними зображеннями, які можна споглядати як на картинках, так і в природному середовищі.

Х. Кравцов. Лелеки

М. Кафтан. Кінь

І. Айвазовський. Хмари над морем

А. Куїнджі. Хмара

Тема

7

Зображення руху засобами мистецтва

Намалюйте берізку в техніці роздмухування.

- Цікавою дітям є техніка роздмухування краплин фарби на папері, що підкреслює зображення руху на малюнку.

1-2. Зобразіть стовбур дерева.

За допомогою пензля або піпетки нанесіть краплі фарби на стовбур.

3. Користуючись соломинкою, роздмухайте ці краплі у різні боки або в задуманому напрямку, щоб утворились гілочки.

4. Нанесіть краплі фарб теплих кольорів і теж їх роздмухайте — вийдуть листочки берези.
За бажанням домалюйте дрібні деталі.

1

2

3

4

Тема 13

Щедрий вечір, добрий вечір!

- Тема подана у підручнику прослуховуванням щедрівки «Ой сивая зозуленька» та розучуванням мелодії щедрівки «Щедрівочка щедрувала» за нотним текстом.
- Учні самі аналізують, розповідають та діляться враженнями новорічних обрядів.

Послухаємо одну з народних щедрівок «Ой сивая та й зозуленька».

Про що розповідається в щедрівці? Яка мелодія у ній? Які ви знаєте щедрівки?

Тема 13

Щедрий вечір,
добрий вечір!

- До вірша «Через поле, через ліс...» діти придумують власні мелодії, а розучування щедрівки доводить, що учні легко можуть вивчати простенькі мелодії за нотним текстом.

Прочитайте віршик і придумайте до нього мелодію.

Через поле, через ліс
Дід Мороз дарунки віз.
Він спішить до нас на свято
З Новим роком привітати.
Ці дарунки не прості,
Там є музика й пісні!
Будем радісно, завзято
Ми у школі святкувати!

Тема 13

Щедрий вечір, добрий вечір!

Щед-рі-воч-ка щед-ру-ва-ла, до ві-кон-ця при-па-да-ла.

«Що ти, тіт-ко, на-пек-ла? Не-си швид-ше до вік-на!

Чи ва-ре-ник, чи пи-ріг, не-си швид-ше за по-ріг».

Тема

13

Щедрий вечір, добрий вечір!

- В образотворчому мистецтві розвиток теми вибудовано так, щоб учні могли зрозуміти, що народні обряди - це не тільки щедрівки, а й предмети ужитково-декоративного мистецтва, оскільки на Новий рік прикрашають традиційними символами одяг, ялинку чи інші ужиткові предмети.

Тема

13

Щедрий вечір,
добрий вечір!

Традиційним різдвяним подарунком, символом захисту, опіки, добрих новин є фігурка ангелика.

Виготовте ангелика. Прикрасьте його декором.

1

2

3

4

5

6

У навчально-методичний комплект входить:

- **Музичне мистецтво. Робочий зошит. 2 клас**

Островський В.М

- **Образотворче мистецтво. Альбом. 2 клас**

Федун Г.П.

- **Мистецтво. Конспекти уроків. 2 клас**

Островський В.М., Федун Г.П.

- **Мистецтво. Електронна складова підручника. 2 клас**

Островський В.М., Федун Г.П.

Слухання музики, розучування та виконання пісень.

- **Музичне мистецтво. Робочий зошит. Електронна складова 2 клас**

Островський В.М

Слухання музики, розучування та виконання пісень.

- **Образотворче мистецтво. Альбом. Електронна складова 2 клас**

Федун Г.П.

- **Мистецтво. Календарне планування. 2 клас**

Островський В.М., Федун Г.П.

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!